

KESKKONNAAMET

Puhta elukeskkonna säilimine keskkonnakahju heastamise abil ehk keskkonnavastutus

Maiu Merisalu

Keskkonnakorralduse büroo peaspetsialist

Tallinnas, 18.10.2022

Keskkonnastututuse seaduse phm

Keskkonnastututuse seadus keskendub keskkonnale tekitatud kahju heastamisele ning on suunatud seega eelkõige avalike huvide kaitsele.

Keskkonnastututuse seadus eesmärgiks ei ole kahju tekitaja karistamine, vaid tekitatud kahju tegelik heastamine.

Seadus sätestab keskkonnakahju vältimise ja heastamise regulatsiooni, mis tagab kahju tekitaja poolt kahjustatud keskkonna taastamise või asendamise. Seeläbi rakendub „saastaja maksab“ põhimõte, mis võimaldab efektiivsemalt reageerida keskkonna kahjustamisele, tagades puhtama elukeskkonna ning elurikkuse säilimise.

Keskkonnakahju ja kahju ohu ning kahju tekitaja tuvastajaks vastavalt keskkonnastututuse seadusele on Keskkonnaamet.

Keskkonnavastutuse seaduse rakendusulatus

- Keskkonnavastutuse seadusega ei ole keskkond hõlmatud tervikuna. Keskkonnakahjuks loetakse keskkonnavastutuse seaduse mõttes vaid teatud keskkonnaelementidele tekitatud kahju (kaitstavad elupaigad ja liigid, kaitstavad looduse üksikobjektid, mere, pinna- ja põhjavesi, joogivesi, suplusvesi ning pinnas jmt). Kahju peab olema olulise tähtsusega, nt mõjutama elupaiga või liigi jätkusuutlikkust ja elujõulisust; muutma pinna- või põhjavee seisundit jne.
- Seadusega ei ole hõlmatud nende liikide ja koosluste kahjustamine, mis ei ole kaitse alla võetud, tuumaõnnetustega põhjustatud keskkonnakahju ning välisõhule tekitatud kahju. Samuti ei käsitle keskkonnavastutuse seadus metsale tekitatud kahju (v.a juhud, kui mets on ka kaitstav elupaigatüüp), maapõuele tekitatud kahju (v.a juhud, kui tekitatakse pinnasekahju).

Keskkonnakahju mõiste

Keskkonnakahju on:

- 1) oluline ebasoodne mõju looduskaitseaduse alusel I, II või III kaitsekategooriasse kuuluva liigi ja tema elupaiga ning keskkonnaministri 11.08.2008 määruses nr 38 „Keskkonnavastutuse seaduse tähenduses elupaiga ja liigina mõistetavate elupaigatüüpide ja liikide täiendav nimekiri“ nimetatud liigi ja elupaiga soodsa seisundi saavutamisele või säilitamisele (edaspidi *elupaigale või liigile tekitatud kahju*);
- 2) oluline ebasoodne mõju kaitsealale, hoiualale, püsielupaigale, kaitstavale looduse üksikobjektile (edaspidi *kaitstavale alale tekitatud kahju*);
- 3) Oluline ebasoodne mõju on mõju mis halvendab:
 - pinnaveekogumi seisundit nii, et muutub veeseaduse § 61 lõike 2 alusel kehtestatud korra kohaselt määratud pinnaveekogumi seisundiklass;
 - põhjaveekogumi seisundit nii, et veeseaduse § 66 lõike 6 alusel kehtestatud korra kohaselt määratakse põhjaveekogumi seisundiklass halvaks;
 - veekogumi koosseisu mittekuuluva pinna- või põhjavee omadusi selliselt, et vees, veekogu põhjasettes või elustikus ületatakse veeseaduse § 76 lõike 1 või § 79 lõike 3 alusel kehtestatud kvaliteedi piirväärtust;
 - supuskoha suplusvee seisundit nii, et suplusvesi loetakse reostunuks vastavalt veeseaduse § 91 lõike 2 alusel kehtestatud määrusele;
 - joogivee võtmiseks kasutatava või selleks kavandatud veekogu või põhjaveekihi kvaliteeti piirini, mis toob kaasa joogiveeks töötlemise kulude olulise kasvu;
 - veeseaduse § 36 lõike 1 punktis 5 nimetatud, looduskaitseaduse alusel elupaiga või liigi kaitseks määratud alal või veeseaduse § 36 lõike 6 alusel määratud majanduslikult oluliste vees kasvatatavate liikide kaitseks mõeldud alal vee seisundit nii, et see ei vasta enam kehtestatud kvaliteedinõuetele;
 - pinna- ja põhjavee seisundit nii, et veeseaduse alusel kehtestatud veemajanduskavas nimetatud keskkonnaeesmärkide saavutamine muutub võimatuks;
 - mereala vee omadusi selliselt, et ületatakse veeseaduse § 76 lõike 1 alusel kehtestatud pinnavee kvaliteedi piirväärtusi.
- 4) ainete, valmististe, organismide või mikroorganismide otsese või kaudse keskkonda viimisega põhjustatud pinnasekahjustus, millega kaasneb oluline risk, et see võib mõjutada inimese tervist (edaspidi *pinnasekahju*).

KAHJU OHT – piisav tõenäosus, et lähitulevikus tekib keskkonnakahju.

Mis on keskkonnakahju ning kuidas seda tuvastatakse?

Foto: M. Merisalu

HEASTAMINE

Keskkonnale tekitatud kahju tuleb selle põhjustajal heastada.

Keskkonnakahju heastamise eesmärgiks on algse seisundi so enne keskkonnakahju tekitamist valitsenud või sellega võrdväärse seisundi saavutamine. Keskkonnakahju heastamiseks rakendatakse taastavaid, asendavaid ja kompenseerivaid heastamismeetmeid.

-Kahju tekkimisel peab kahju tekitaja rakendama heastamismeetmeid, töötades selleks esmalt välja heastamismeetmete plaani ja esitades selle Keskkonnaametile heakskiitmiseks.

-Keskkonnakahju tekitaja peab kandma kõik keskkonnakahju vältimise ja heastamisega seotud kulud.

Keskkonnakahjust ja kahju ohust teatamine

- Igal isikul, keda:

-keskkonnakahju või selle oht mõjutab või võib mõjutada;

-kellel on põhjendatud huvi keskkonnakahju (ohu) menetlemise suhtes;

-kelle õigusi keskkonnakahju (ohu) tekitamine rikub;

on õigus pöörduda Keskkonnaameti poole ning taotleda vältimis- või heastamismeetmete rakendamist või kahju tekitaja kohustamist vältimis- või heastamismeetmeid rakendama.

Isik ise kahju tekitajalt keskkonnakahju hüvitamist nõuda ei saa, keskkonnavastutuse seadus reguleerib vaid riigi nõuet keskkonnakahju heastamiseks. Isikutel on võimalik neile keskkonnakahjuliku tegevusega tekitatud kahju puhul esitada nõudeid tulenevalt võlaõigusseadusest.

Senisest praktikast

Seinise praktika pinnalt on kodanike ning valitsusväliste keskkonnaorganisatsioonide pöördumisi keskkonnakahju tuvastamiseks ning heastamismeetmete rakendamiseks kahju tekitaja poolt väga vähe. Keskkonnavastutuse seaduse alusel algatatakse menetlusi pigem järelevalve poolt tuvastatud rikkumismenetluste tagajärjel ning samuti ka Keskkonnaameti enda tegevusest tulenevate toimingute käigus (väljas inventuure läbi viies).

Praktikas leiab enim keskkonnavastutuse juhtumeid keskkonnaluba omavates ettevõtetes aset leidnud avarii või muu erakorralise sündmuse tagajärjel, mis toob kaasa keskkonnareostuse. Liigi ja elupaigakahju tekitatakse enamasti/sagedasti ebaseadusliku ehitustegevuse käigus.

Umbusi jões silomahla reostus

foto: A. Koller

Senisest praktikast

- Esmane kohtupraktika 3-17-1391;
- Lahemaa Rahvuspargis märgati ulatusliku pinnasekahjustust, mis oli tõenäoliselt tekitatud raietega X kinnistul, mille tõttu kahjustati ka metsa väljaveoteid ning puhastati X kinnistul ja selle vahetus läheduses osaliselt RMK maal asuvaid kuivenduskraave. Kuivenduskraavide puhastamisega kaasnes ning tuvastati KeA poolt keskkonnakahju oht Lahemaa rahvuspargile ning esmatähtsatele loodusdirektiivi elupaigatüüpidele siirdesoo- ja rabametsad ning vanad loodusemetsad.
- Vältimismeetmeteks tuleb kahju tekitajal täita pinnasega X kinnistu põhja- ja idapiiril asuvad kraavid, kasutades selleks kraavide puhastamisel väljavõetud ja kraavikallastele laotatud pinnast.

KESKKONNAAMET

Keskkonnaameti üldkontakt
info@keskkonnaamet.ee | 662 5999

Keskkonnarikkumisest või erijuhtumist
teata riigiinfo telefonile 1247

Jälgi meid:
keskkonnaamet.ee |

